

Opis źródła:

Prawda. Tygodnik Polityczny, Społeczny i Literacki - tygodnik wydawany w latach 1881 - 1915 w Warszawie, wydawany i redagowany do 1902 roku przez Aleksandra Świętochowskiego. Niżej prezentowany tekst jest fragmentem artykułu charakteryzującego galicyjskich włościan oraz szukającego przyczyn ich nędzy, której źródła, jak przypuszcza autor, należy doszukiwać się w uwłaszczeniu chłopów.

Miejsce i data wydania:

Warszawa 1894, nr 21.

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk.

Tekst źródła (fragment):

Utarty komunał, iż siermięga chłopska jest ostoją tradycji i konserwatyzmu, zdawał się do ostatnich czasów nie być pozbawionym głębszego znaczenia. Nadaremnie kołatały do zagrody chłopskiej wszelkie tzw. kwestye żywotne; nadaremnie siliły się świeższe prądy umysłowe zalać swą falą grunt wiejski; promienie wielkich idei i zdobyczy cywilizacyjnych nie przeszywały zmroku, ogarniającego mózg zachodnioeuropejskiego chłopa. Nie powinno nas to dziwić, iż objawiał on zupełną obojętność i niewrażliwość na dolatujące od niego z wrzątka społecznego odgłosy. Jego duchowy widnokrąg przecież nie sięgał dalej kilkamorgowego zagonu, a dążenia i ideały skupiały się na szmacie ziemi, który zraszał swym potem i miłował całą głębią prostaczego serca. [...] Do takich krajów, gdzie położenie chłopa jest splotem sprzeczności i tragizmu, należy przedewszystkiem Galicya. [...] Wolność jego narodziła się pod nieszczęśliwą gwiazdą, przy warunkach wróżących mu nieubłabaną walkę o kęs chleba. Urzędowym aktem 1848 r. rozkuto go z kajdan pańszczyźnianych i wyzwolono z pod jarzma swawoli i wybryków despotyzmu feudalnego. Lecz obdarzywszy ogół chłopski wolnością, nie dano mu materyalnej podstawy, któraby mogła służyć za najlepszą rękojmię jego niezależności na przyszłość. Jeżeli mamy dać wiarę słowom Kalinki, tylko 1/6 włościan otrzymała w posiadanie ziemię, która należała do niej i przed zniesieniem poddaństwa; pozostała zaś część zamiast gruntu, kapitałów i narzędzi musiała się zadowolić platoniczną wolnością, przypominającą niezależność ptaków niebieskich.

Słowniczek pojęć:

Aleksander Świątochowski - polski pisarz, publicysta, filozof i historyk, a także działacz społeczny. Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Aleksander_%C5%9Awi%C4%99tochowski

Siermięga - inaczej sukmana, wierzchnie ubranie noszone przez chłopów w dawnej Polsce.

Morga - jednostka powierzchni używana w rolnictwie. Początkowo oznaczała obszar, jaki jeden człowiek mógł zaorać lub skosić w ciągu dnia roboczego. Wielkość morgi wahała się w różnym czasie i miejscu, i wynosiła od 0,33 hektara do 1,07 hektara.

Galicja - potoczna nazwa austriackiego kraju koronnego królestwa Galicji i Lodomerii. Weszło ono do użytku po I rozbiórce Polski.

Więcej: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Galicja_\(Europa_%C5%9Arodkowa\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Galicja_(Europa_%C5%9Arodkowa))

Feudalizm - jest to system społeczny, gospodarczy oraz polityczny, uznany za formę rządów z hierarchicznym układem zależności społecznych. Występowały w nim trzy stany społeczne: duchowieństwo, rycerstwo oraz chłopstwo. Więcej: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Feudalizm>

Walerian Kalinka - polski duchowny i historyk, autor pracy pt. "Galicja i Kraków pod panowaniem Austriackim". Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Walerian_Kalinka

Niebieskie ptaki - osoby lekkomyślne, nieodpowiedzialne.

Pytania do uczniów szkoły podstawowej i średniej (poziom podstawowy):

1. W jaki sposób autor artykułu odnosi się do warstwy chłopskiej? Czy uważa ich za równych sobie, czy gorszych w niektórych aspektach? Odpowiadając, przytocz odpowiedni fragment tekstu źródłowego.
2. Jaki obraz chłopów wyłania się z tekstu źródłowego? Czym chłopci się charakteryzowali?
3. Jak autor artykułu ocenia moment uwłaszczenia chłopów w Galicji? W jakim wydarzeniu widzi źródło chłopskiej nędzy i biedy? Odpowiadając wskaż konkretny fragment.
4. W którym roku i jakie wydarzenie doprowadziło do uwłaszczenia chłopów w Królestwie Polskim?

Wskazówki:

Odpowiadając na pytania warto dokładnie wczytać się w tekst źródłowy i zwrócić uwagę na konkretne cechy chłopów, jakie wymienia autor artykułu. Czy według niego chłopci byli dobrze wykształceni? Czy opowiadali się za rozwojem? Czy znali trendy w filozofii i ideach, jakie szerzyły się w ówczesnej Europie? Co dla chłopca było najważniejsze? Warto wiedzieć, że

warstwa chłopska charakteryzowała się prawie całkowicie odmiennym stylem życia niż, na przykład, mieszczenie czy szlachta. Chłopi nie mieli tak łatwego dostępu do najnowszych zdobyczy cywilizacji, czemu winne były, m.in. setki lat kształtowania chłopskiej mentalności przez feudalizm.

Warto także wiedzieć o tym, że uwłaszczenie chłopów przebiegało inaczej i w innym czasie miało miejsce w różnych zaborach. W Galicji było to w roku 1848, jednakże sam proces uwłaszczania był znacznie dłuższy. W Królestwie Polskim również trwało to dość długo, a zaczęło się w 1861 roku. Na terenie zaboru Pruskiego zaś proces uwłaszczenia trwał od około 1808 do 1850 roku.

Uwłaszczenie, dodatkowo, nie zawierało w sobie jedynie pozytywów, ale również, poprzez sposób przeprowadzania, odbiło się dość negatywnie na warstwie chłopskiej faktycznie wywołując biedę.

Najważniejsze cezury

1808 - 1850 - uwłaszczenie chłopów w zaborze pruskim

1848 - uwłaszczenie chłopów w zaborze austriackim

1861 - uwłaszczenie chłopów w Królestwie Polskim

Literatura pomocnicza

Chwalba A., *Historia Powszechna. Wiek XIX*, Warszawa 2013.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Łukasz Wołczyk